

Archeologisch onderzoek 't Zand Willem 't Hartplein, gemeente Zijpe

Bureauonderzoek

GRONTMIJ ARCHEOLOGISCHE RAPPORTEN 617

Definitief

ISSN 1573-7510

Bouwfonds MAB

Grontmij Nederland B.V.
Assen, 31 maart 2008

Verantwoording

Titel : Archeologisch onderzoek 't Zand Willem 't Hartplein, gemeente Zijpe

Subtitel : Bureauonderzoek
GRONTMIJ ARCHEOLOGISCHE RAPPORTEN 617

Projectnummer : 243383

Referentienummer : 243383-hartplein

Revisie : 1

Datum : 31 maart 2008

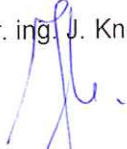
Auteur(s) : mevr. drs. L. Soetens

E-mail adres : laura.soetens@grontmij.nl

Gecontroleerd door : dhr. drs. J. van der Roest

Paraaf gecontroleerd :

Goedgekeurd door : dhr. ing. J. Knol

Paraaf goedgekeurd :

Contact : Stationsplein 12
9401 LB Assen
Postbus 29
9400 AA Assen
T +31 592 33 88 99
F +31 592 33 06 67
noord@grontmij.nl
www.grontmij.nl

Administratieve gegevens

Datum opdracht : 1 maart 2008
definitief : 2 april 2008

Opdrachtgever : Bouwfonds MAB ontwikkeling

Uitvoerder : Grontmij Nederland B.V.
Mevr. drs. L. Soetens

Bevoegd gezag : Gemeente Zijpe

Contactpersoon : Mevr. S. Alberts

Locatie : gemeente : Zijpe
plaats : 't Zand
toponiem : 't Zand Willem 't Hartplein

RD-coördinaten : N x: 112777 / y: 539003
O x: 112852 / y: 538903
Z x: 112637 / y: 538820
W x: 112595 / y: 538843

kaartblad : 14D Schagen

afm. plangebied : Ca. 2 ha

AMK : monumentnr. : n.v.t.

Archis2 : CIS-code : 27917

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	5
1.1	Algemeen.....	5
1.2	Aanleiding en doelstelling.....	5
2	Bureaustudie.....	6
2.1	Werkwijze.....	6
2.2	Huidige en historische situatie.....	6
2.3	Geologie, geomorfologie en bodem.....	8
2.4	Landschapsgenese en bewoningsgeschiedenis.....	8
2.5	Bekende archeologische waarden.....	9
2.6	Archeologische verwachting.....	9
3	Veldonderzoek.....	10
3.1	Algemeen.....	10
3.2	Bodem.....	10
3.3	Archeologie.....	10
4	Evaluatie.....	11
4.1	Conclusie.....	11
4.2	Aanbeveling.....	11

Bijlage 1: Locatie plangebied

Bijlage 2: Archeologische Basiskaart

Bijlage 3: Locatie boringen

Bijlage 4: Boorprofielen

1 Inleiding

1.1 Algemeen

Bouwfonds MAB heeft aan Grontmij Nederland B.V. opdracht verleend voor het uitvoeren van een archeologisch Inventariserend Veldonderzoek (IVO) ten behoeve van plangebied 't Zand Willem 't Hartplein in de gemeente Zijpe. Het plangebied aan de zuidkant van de bebouwde kom van 't Zand en heeft een oppervlakte van circa 2 hectare.

1.2 Aanleiding en doelstelling

Aanleiding voor het onderzoek is geplande woningbouw in het gebied. In het kader van de vrijstelling ex artikel 19, lid 1 WRO is een archeologisch onderzoek vereist. Doel van het bureauonderzoek is aan de hand van bekende gegevens en toegankelijke bronnen een gespecificeerde archeologische verwachting te geven van het plangebied.

Het gebied wordt in de archeologienota van de gemeente Zijpe aangeduid als: "Archeologisch belang betrekken bij een planomvang van meer dan 2500m² dieper dan 0,5 m". Het IVO heeft bestaan uit een bureaustudie en het uitvoeren van een karterend booronderzoek.

2 Bureaustudie

2.1 Werkwijze

Tijdens het bureauonderzoek zal aan de hand van verschillende beschikbare bronnen een archeologische verwachtingswaarde worden opgesteld voor het plangebied. Hierbij wordt onder andere aandacht besteed aan de geologische en geomorfologische alsmede bodemkundige aspecten van het plangebied en worden archeologische en historische gegevens geïnventariseerd. Tijdens het bureauonderzoek worden bodemkaarten en voor zover aanwezig geologische-, geomorfologische, topografische en historische kaarten bestudeerd. Archeologische gegevens uit het Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS2) worden geïnventariseerd en de Archeologische monumentenkaart (AMK) en de Cultuurhistorische Waardenkaart van Noord-Holland (CHW) worden geraadpleegd. Tevens is gebruik gemaakt van de archeologienota van de Gemeente Zijpe. Bovendien worden de geplande werkzaamheden beschreven. Op basis van de resultaten van het onderzoek wordt een gespecificeerde archeologische verwachting opgesteld.

In de volgende paragrafen wordt eerst de locatie van het plangebied en de opbouw van het landschap beschreven. Het landschap is altijd bepalend geweest voor de bewoningsmogelijkheden van de mens. Het is dan ook van belang inzicht te hebben in het landschap om een voorspelling te doen van mogelijke bewoningsplaatsen. Allereerst wordt de geschiedenis van de ondergrond beschreven. Vervolgens wordt gekeken naar de bewoningsmogelijkheden van dit landschap gedurende verschillende tijdsperioden. Daarna zullen de bekende archeologische waarden in en rond het plangebied worden besproken.

2.2 Huidige en historische situatie

Het plangebied aan de zuidkant van de bebouwde kom van 't Zand. Op dit moment is het gebied bebouwd. Er staan enkele scholen en een sporthal.

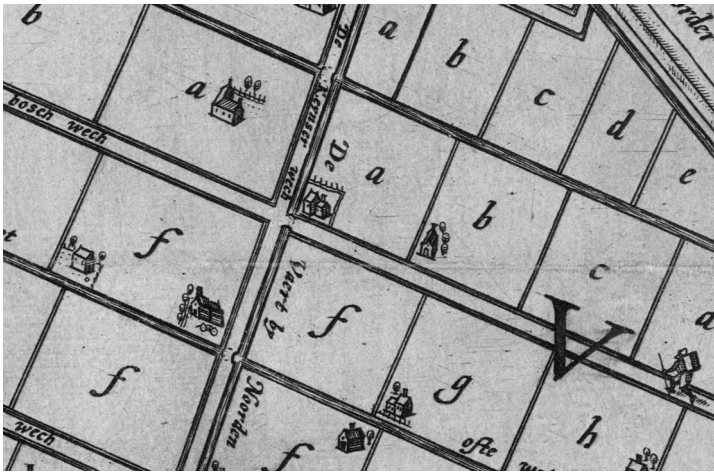
Op de historische kaart uit 1849-1859¹ bestaat de bebouwing van 't Zand uit een lint langs de Keinsmerweg, langs de westzijde van het Noordhollandsch Kanaal en aan de Korte Bosweg. Op een historische kaart van rond 1900² is de bebouwing van 't Zand inmiddels uitgebreid. In deze periodes is in het plangebied geen bebouwing aangegeven. Wel is in het perceel een bochtige sloot getekend, die mogelijk langs of door het plangebied liep.

Bij de verkaveling van de Zijpe rond 1600 zijn gedetailleerde kaarten vervaardigd. Op deze kaarten is de originele perceelsverdeling zeer goed te zien³. De polder is onderverdeeld in delen die met een letteraanduiding, de grote percelen kregen eveneens een letteraanduiding. Het plangebied ligt op Perceel F in deel V van de Zijpepolder (fig. 1).

¹ Grote Historische Atlas van Nederland 1:50.000. Deel 1 West-Nederland 1839-1859. Wolters-Noordhoff Atlasproducties

² Bon1900, geraadpleegd via ARCHIS II (Archeologische Informatiesysteem)

³ Doetecomius kaart van Zijpe, 1600, geraadpleegd via de Beelddatabank Kaarten en Atlassen van de Universiteit van Amsterdam (<http://dpc.uba.uva.nl/>)

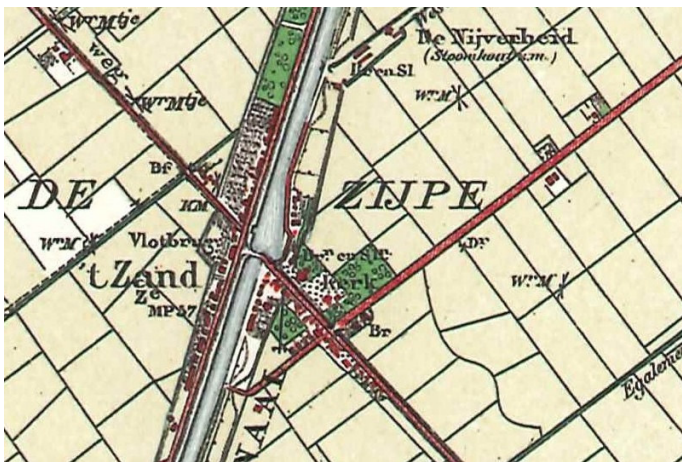

Figuur 1 Detail Doetecomius kaart van Zijpe uit 1600 (Zijper Museum Schagerbrug)

Op de geraadpleegde kaart uit 1665 is een onderverdeling van de originele grote percelen ingetekend⁴. Op geen van de kaarten is in het plangebied bebouwing aangegeven.

Figuur 2 Detail 't Zand op Kaart van Zoutman, 1665 (Zijper Museum Schagerbrug)

Figuur 3 Grote Historische Provincie Atlas Noord-Holland 1:25.000, 1849-1859 (Zijper Museum Schagerbrug)

⁴ Kaart Zoutman 1665, geraadpleegd via de Beelddatabank Kaarten en Atlassen van de Universiteit van Amsterdam (<http://dpc.uba.uva.nl/>)

2.3 Geologie, geomorfologie en bodem

Volgens de Geologische overzichtskaart van Nederland (TNO-NITG) liggen in het plangebied afzettingen uit het Holoceen aan de oppervlakte. Het betreft de Formaties van Naaldwijk en Nieuwkoop. De lagen bestaan uit zeeklei en –zand met inschakelingen van veen.

Volgens de Geomorfologische Kaart van Nederland 1:50.000 ligt het plangebied op een ingesloten strandvlakte, al dan niet met vervlakte duinen (2M40)⁵.

Volgens de Bodemkaart van Nederland⁶ komen in het plangebied bekeerdersgronden voor, bestaande uit grof zand, met meestal niet-gerijpte zavel of klei beginnend tussen 0,4 en 1,2 m beneden maaiveld (pZg30r). Bovendien is het gebied vergraven. De percelen zijn geëgaliseerd en geschikt gemaakt voor moderne landbouwactiviteiten.

2.4 Landschapsgenese en bewoningsgeschiedenis

Het landschap van Noord-Holland heeft altijd sterk onder invloed van de zee gestaan. Langs de kust liggen noord-zuidgerichte strandwallen in parallelle rijen. Deze strandwallen zijn tussen 3500 en 500 voor Christus afgezet. Op de strandwallen ontstonden door verstuing van zand lage duinen, die nu de oude duinen worden genoemd. Door kustafslag in de Middeleeuwen zijn in dit gebied geen oude duinen bewaard gebleven. Door de sluiting van het zeegat van Bergen, omstreeks 1300 voor Christus, nam de wateroverlast toe en veranderde het gebied achter de duinen in een veenmoeras. In de Romeinse Tijd is aan de oostelijke zijde van de Zijpe wel gewoond, maar het gebied was verder niet bewoonbaar.

Vanaf de achtste eeuw werd het veengebied in gebruik genomen door de mens. Vanaf de hogere, bewoonbare delen in het landschap werd het veengebied ontgonnen. Door de ontwatering en ontginning van het veen daalde het maaiveld zover, dat door infiltratie van zeewater een lagune ontstond achter de duinenrij. In de loop van de negende en tiende eeuw ontstond tussen Petten en Callantsoog een opening in de strandwal. Het zeewater schuurde in de huidige Zijpepolder een diepe geul uit. De omvang van het Zijper Zeegat en de stormvloed van de twaalfde eeuw vormden een bedreiging voor de dijken in het achterland.

In de loop van de veertiende eeuw verlandde het zeegat. Er werd zand en klei afgezet in de huidige Zijpepolder. Rond 1360 was de kustlijn zelfs gesloten, maar bij stormvloed brak de zee wel binnen en bedreigde soms de Westfriese Omringdijk. Bij de St. Elizabethvloed van 1421 drong de zee weer binnen en bleef het zeegat tot in de zestiende eeuw bestaan.

In 1597 werd de Zijpe met succes bedijkt. Het gebied werd onderverdeeld in 20 polders, die werden onderverdeeld in kavels. In de polder ontstonden een aantal kernen waar ambachtsslieden zich vestigden.

De aanleg van het Noordhollandsch Kanaal (1819-1825) bracht opnieuw veranderingen met zich mee. Op plaatsen waar vlotbruggen in het kanaal werden gelegd ontstonden nieuwe dorpskernen en 't Zand groeide uit van gehucht tot dorp aan het Kanaal.

⁵ www.meetnetlandschap.nl

⁶ Bodemkaart van Nederland 1:50.000. Deel 14 West Medemblik. STIBOKA Wageningen

Figuur 4 Anonieme kaart met daarin het tracé van het Noordhollandsch Kanaal ter hoogte van ‘t Zand, 1599-1600 (Zijper Museum Schagerbrug).

2.5 Bekende archeologische waarden

In het Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS) bestaat uit een databank waarin allerlei gegevens over archeologische vindplaatsen en terreinen in Nederland zijn opgeslagen, daterend uit het Paleolithicum tot en met de Nieuwe Tijd. In het plangebied en de omgeving ervan, zijn geen waarnemingen bekend.

Op de Archeologische Monumentenkaart AMK staat een overzicht van alle belangrijke archeologische terreinen in Nederland. De terreinen zijn beoordeeld op verschillende criteria (kwaliteit, zeldzaamheid, representativiteit, ensemblewaarde en belevingswaarde). Op grond daarvan zijn de terreinen ingedeeld in categorieën met archeologische betekenis, archeologische waarde, hoge waarde en zeer hoge waarde (w.o. de beschermde monumenten). In het plangebied en in de omgeving ervan zijn geen archeologische terreinen aangewezen.

Op de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) staat aangegeven of terreinen hoge, middelhoge, lage of zeer lage trefkans hebben voor archeologische waarden. Deze kaart gebaseerd op de aanname dat er een relatie bestaat tussen de geologie, bodemsoort en de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen. Het plangebied heeft een lage trefkans voor archeologische waarden. In westelijk, Holoceen Nederland heeft een lage verwachtingswaarde doorgaans betrekking op ingepolderde gebieden waar de kans op het aantreffen van bewoningssporen van voor 1000 na Christus erg klein is.

Het raadplegen van de Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW) van Noord Holland en de Kennisinfrastructuur Cultuurhistorie (KICH) heeft geen aanvullende informatie opgeleverd.

2.6 Archeologische verwachting

Het plangebied heeft volgens de archeologische verwachtingskaart IKAW een lage trefkans voor archeologische resten. Na het raadplegen van aanvullende bronnen kan deze verwachting worden bevestigd. De kans op het aantreffen van sporen van huizen is klein, maar niet afwezig. Deze archeologische verwachting is in het veld getoetst door middel van een karterend booronderzoek.

3 Veldonderzoek

3.1 Algemeen

Het veldonderzoek is uitgevoerd op 19 maart door een veldbodemkundige en een archeoloog. Er zijn 10 boringen uitgevoerd met een diepte van maximaal 1,8 m beneden maaiveld. De boringen zijn uitgevoerd met behulp van een edelmanboor met een diameter van 10 cm en zijn bodemkundig en archeologisch beschreven. De locaties van de boringen staan in bijlage 3 en de boorprofielen in bijlage 4.

3.2 Bodem

De bodem in het plangebied bestaat aan het maaiveld uit kleilig tot kleiarm matig fijn zand. In boringen 1 tot en met 8 wordt op een diepte van 0,7 tot 1,4 m beneden maaiveld lichte tot zware zavel aangetroffen. In deze zavelige lagen schelpresten aangetoond. De bodem is niet diep verstoord en komt overeen met wat de bodemkaart aangeeft.

3.3 Archeologie

Er zijn tijdens het veldonderzoek geen archeologische resten aangetroffen.

4 Evaluatie

4.1 Conclusie

Grontmij Nederland B.V. heeft in opdracht van Bouwfonds MAB een archeologisch Inventariserend Veldonderzoek (IVO) ten behoeve van plangebied Willem 't Hartplein te 't Zand in de gemeente Zijpe uitgevoerd. Het plangebied ligt aan de zuidkant van de bebouwde kom van 't Zand.

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat het plangebied een lage archeologische verwachtingswaarde heeft. Het veldonderzoek heeft deze verwachting bevestigd.

4.2 Aanbeveling

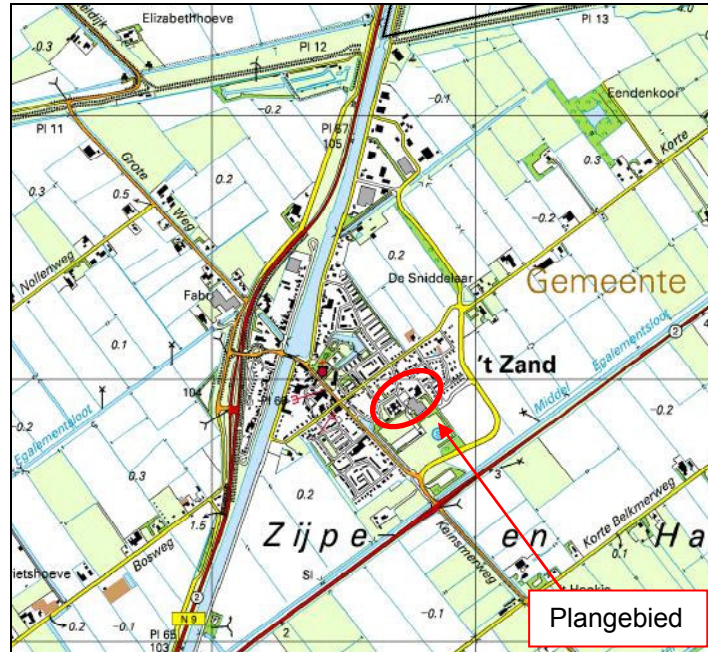
Op basis van de resultaten van het onderzoek wordt geen archeologische vervolgonderzoek aanbevolen. Dat betekent dat er geen archeologisch bezwaar is voor het uitvoeren van de geplande werkzaamheden in het plangebied.

Wanneer bij de uitvoering van de geplande grondwerkzaamheden onverhoopt grondsporen en/of vondsten worden aangetroffen, dient hiervan direct melding te worden gemaakt bij het bevoegd gezag, de gemeente Zijpe.

Er wordt geadviseerd met betrekking tot de resultaten van het onderzoek en deze aanbeveling contact op te nemen met het bevoegd gezag.

Bijlage 1

Locatie plangebied

Locatie Plangebied

Willem 't Hartplein, 't Zand

Bron: ANWB Topografische Atlas Noord-Holland 1:25.000

Bijlage: 1
PN: 243383

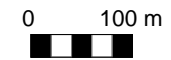
Bijlage 2

Archeologische Basiskaart

Legenda

- ONDERZOEKSMELDINGEN
- WAARNEMINGEN
- MONUMENTEN**
- archeologische betekenis
- archeologische waarde
- hoge archeologische waarde
- zeer hoge archeologische waarde
- zeer hoge arch waarde, beschermd
- HUIZEN
- TOP10 ((c)TDN)
- IKAW**
- zeer lage trefkans
- lage trefkans
- middelhoge trefkans
- hoge trefkans
- lage trefkans (water)
- middelhoge trefkans (water)
- hoge trefkans (water)
- water
- niet gekarteerd
- PLAATSNAMEN**
- PROVINCIES

Archis2

rijksdienst voor
archeologie,
cultuurlandschap
en monumenten

Bijlage 3

Locatie boringen

- 32 grondgebonden woningen (5,40 - 6,00 meter)
- 38 appartementen (70-100 m²)

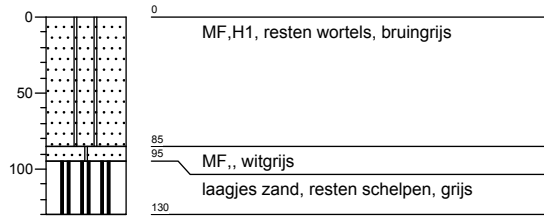
Bijlage 4

Boorprofielen

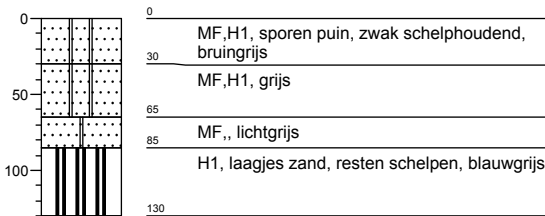
Boring 01

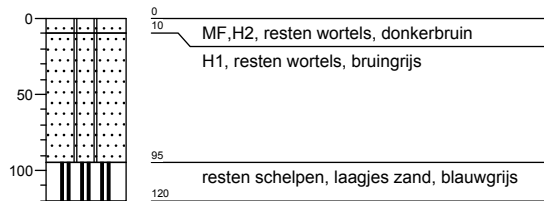
Boring 02

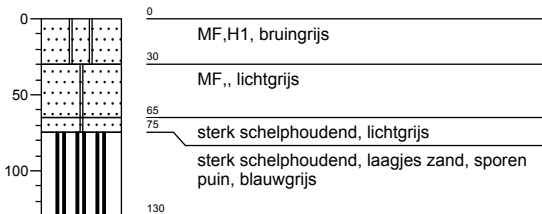
Boring 03

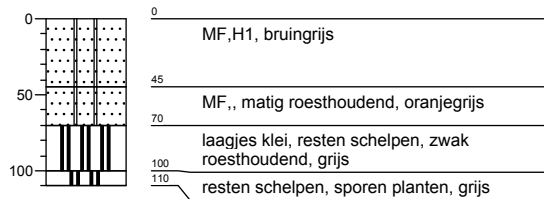
Boring 04

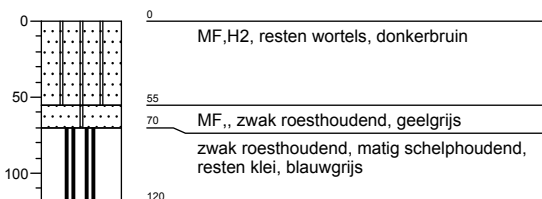
Boring 05

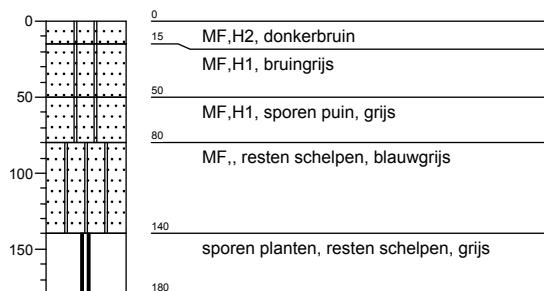
Boring 06

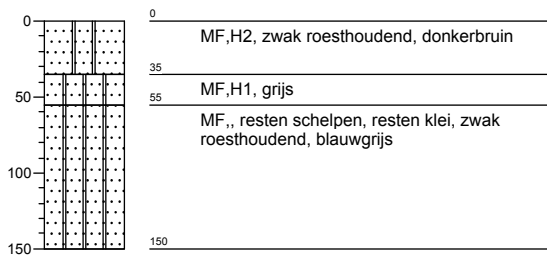
Boring 07

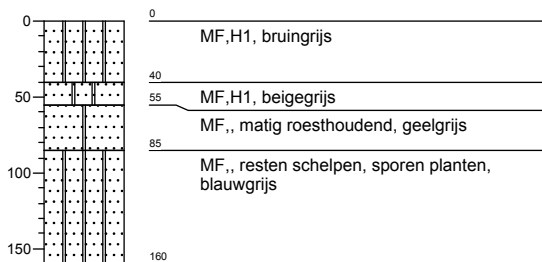
Boring 08

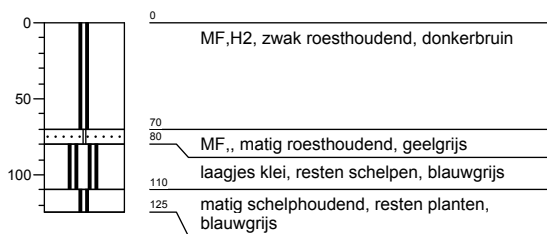
Boring 09

Boring 10

Boring 11

Boring 12

